

SULĖTĖJUSI KALBOS RAIDA

Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenimis (2016) net 84% vaikų, ugdomų ikimokyklinio ugdymo įstaigose, susiduria su įvairiais kalbėjimo ir kalbos sutrikimais.

Mažylis, stebėdamas aplinką, klausosi ir pradeda tarti garsus, nedrąsiai juos jungia į skiemenis, stengiasi pamėgdžioti tėvus ir kartoja jų tariamus žodžius - taip kasdien jis džiugina savo šeimos narius. Tačiau kartais užsitęsia gimtosios kalbos garsų tarimas ir vaikas lėčiau „auga“ visuose kalbos raidos etapuose. Tai neramina tėvus, nes mažyliai bendrauja spontaniškai tardami nesuprantamus skiemenų derinius, iškraipytus žodžius, įtraukia ir atsitiktinius suprantamus žodžius.

Sulėtėjusi kalbos raida - tai kalbos, kaip bendravimo priemonės, pradmenų lėtas ir netolygus formavimasis.

Tai lėtesnė negu daugumos bendraamžių, „šuoliuojanti“ kalbos įgūdžių plėtra.

KAS TAI YRA?

Sulėtėjusi kalbos raida - kai visa kalbos sistema, apimanti garsų tarimą, gramatinių kategorijų formavimąsi, žodyno gausinimą bei rišliosios kalbos pradmenų plėtrą, formuojasi netolygiai, lėtai artėja prie amžiaus normos.

Tokių vaikų kalbos raidos eiga gali būti tokia pati, kaip ir daugelio kitų vaikų, tik kiekvienas verbalinis (kalbinis) įgūdis įgyjamas ar raidos tarpsnis pasiekiamas kiek vėlesniame amžiuje.

Kartais vaikai drąsiai taria garsus, tačiau komunikuodami juos ištaria kaip kūdikiai ar itin maži vaikai, dar nemokantys sakytinės kalbos, todėl dažnai stebima užsitęsusi dominuojanti ikikalbinė komunikacija: tai gali būti judesiai, chaotiški kalbos garsai, veido mimika ir jų deriniai, kuriais prašoma norimo daikto, prieštaraujama ar net reikalaujama socialinių dalykų.

Ilgalaikiai tyrimai atskleidžia, kad vaikai, kurie ne laiku pradeda kalbėti, dažniausiai ir toliau gali turėti sunkumų konkrečioje srityje, kuri susijusi su kalba. Kita vertus, anksti atpažinus, įvertinus ir suteikus pagalbą, šie vaikai gali pasivyti savo bendraamžius iki pradinio ugdymo.

PRIEŽASTYS

Vidinės (prenatalinis laikotarpis ir mamos persirgtos ligos, organiniai pakitimai, paveldimumas, gimdymo komplikacijos).

Išorinės (ankstyvosios traumos, skurdi vaiko kalbinė aplinka, dvikalbė ar trikalbė šeima, bendravimo ir dėmesio vaikui stoka).

*Aktyviai
skatinkite
vaiko kalbą!*

POŽYMIAI IR ETAPAI

- Dažniausiai vaikas kalbinamas šypsosi, dalyvauja žaidybinėje veikloje, tačiau nekalba. Kita vertus, saugioje emocinėje aplinkoje (namų zonoje) tėvai pastebi elementarius kalbinių įgūdžių pradmenis (garsažodžius, pirmą žodžio skiemenį ir pan.). Vaikai bando save išreikšti gestų, mimikos pagalba.
- Vaikas nenoriai kartoja tariamus skiemenis, nepamėgdžioja ritminių elementų, savarankiškai netaria dviskiemenių žodžių (juos dažniausiai keičia garsažodžiais arba savos darybos junginiais). Paveikslėliuose stebi artimiausios aplinkos daiktus, su jais atliekamus veiksmus, bet vis dar vengia juos įvardinti, laukia pagalbos. Buitines instrukcijas tik išklauso, dažniausiai veiksmų atlikti dar nepavyksta. Spontaniškas vaiko bendravimas suprantamas tik šeimos nariams.

Motyvuokite vaiką pasitikėti, kad jis moka ir gali išstarti, švelninkite jo baimes po nepavykusių bandymų kalbėti.

- Vaikas noriai bendrauja kalba, kurioje dar dažni garsų tarimo trūkumai, žodžių darybos ir jų valdymo klaidos. Išlikę garsažodžiai jau nedominuoja, o tik papildo vaiko kalbą. Galima ir leistina ilgesnė žodžio paieška. Pakankamai sparčiai kaupiasi aktyvūs žodynas. Girdima tikslesnė frazės, sakinio konstrukcija. Vaikas jau geba spontaniškai dalintis patirtais įspūdžiais, norais. Mokosi kartoti, pamėgdžioti, imituoti. Verbalinis supratingumas pakankamas.

Stebėkitės ir džiaukitės individualia vaiko kalbos raidos pažanga.

Sulėtėjusią kalbos raidą pastebi tėvai, vaikų gydytojai bei ankstyvojo ugdymo specialistai ikimokyklinėse ugdymo įstaigose.

Sulėtėjusią kalbos raidą įvertina logopedas.

PATARIMAI TĖVAMS, KAIP PADĖTI VAIKUI

- **Taisyklinga suaugusiųjų kalba, tampanti vaikui pavyzdžiu, yra viena iš svarbiausių kalbos ugdymo priemonių.** Sklandžiai formuokite užduodamus klausimus, instrukcijas. Kalbėkite lėtesniu tempu, aiškiai tardami žodžius. Kartais kalbėkite šiek tiek aukštesniu, nei įprasta balsu, siekdami vaiko nuostabos (tai, ką jūs pasakysite ar pateiksite vaikui neįprastai, kitaip nei jis buvo įpratęs girdėti, vaikas labiau atkreips dėmesį, geriau įsimins).
- **Skatinkite žaidybiniais elementais pamėgdžioti artikuliacinius judesius.** Svarbu, kad vaikas stebėtų jūsų veidą. Demonstruokite judesius vaiko mylimam žaislui ir skatinkite, kad tą patį atliktų pats mažylis. Bendradarbiaukite su logopedu ir aptarkite mokomųjų judesių etapus.

Dėmesys ir kokybiškas bendravimas.

Sklandi tėvų kalba.

- **Kalbėkite su vaiku, o ne vaikui.**
Neskubinkite ir išklauskite vaiką, net jeigu jis kalba ir netaisyklingai. Nepertraukite vaiko bendravimo eigoje. Kuo daugiau kalbėkite su vaiku: ką mato? ką patyrė? ką jaučia? Atsakykite į vaiko klausimus, net jei vaikas klausia žvilgsniu ar rodo pirštu. Vieną mintį pasakykite vienu sakiniu. Tarp sakinių darykite trumpas pauzes. Kartokite tuos pačius žodžius vis kitokia forma.
- **Skatinkite vaiką įsiklausyti į aplinkos garsus, juos pakartoti.**
Pamėgdžiokite įvairius aplinkos garsus, kurkite pasakas, žaidimus.
- **Žaiskite stalo žaidimus. Sekite pirštukų pasakas, dainuokite.**
- **Kurkite ir vaidinkite trumpas šeimos įvykių istorijas.** Vaidinimai su artimiausios aplinkos daiktais, prietaisais, aprangos detalėmis skatins vaiko kūrybiškumą ir plėtos žodyną.
- **Skaitykite kartu su vaiku.** Vaikas klausysis naujų žodžių, girdės įvairias intonacijas. Knygų iliustracijos paskatins trumpam pokalbiui/aptarimui.
- **Tikslinga vaiką ugdyti viena pasirinkta kalba.**
- **Palaikykite vaiko spontanišką norą tarti, kartoti žodžius.**
- **Ugdydami vaiko kalbą tiesiog žaiskite vaiko pasaulyje kartu su juo.**

Svarbiausia - maloni, geranoriška aplinka.